

Myterne om CETA

Myterne om CETA

I februar godkendte Europa-Parlamentet CETA - en handelsaftale mellem EU og Canada.

Nu er turen kommet til de nationale parlamenter, herunder det danske Folketing. Trods mange forsøg på at stoppe angrebene på CETA, er der ikke noget, der tyder på, at modstanden er blevet mindre, og det er der gode grunde til.

Et nærmere kig på aftaleteksten – og de seneste erklæringer, der skulle berolige kritikerne og opnå støtte til aftalen – viser, at bekymringer over CETA er velbegrundede.

Bag PR-kampagnerne fra den canadiske regering og EU-Kommissionen for at sælge CETA som en "progressiv aftale", forbliver den, hvad den hele tiden har været: et angreb på demokratiet, arbejdstagerne og miljøet.

Dette hæfte er en bearbejdet og forkortet udgave af 'Det store CETA-bedrag' skrevet af Corporate Europe Observatory (www.corporateeurope.org)

'Det store CETA-bedrag' findes her på dansk inkl. fodnoter og henvisninger: http://mayday-info.dk/UserFiles/PDF/CEO_CETA-bedrag_online.pdf

Den originale, engelske rapport "The Great CETA swindle" kan læses her: <https://corporateeurope.org/sites/default/files/attachments/great-ceta-swindle.pdf>

Oversat og redigeret i marts 2017 af Charlotte Ryø, Oplysningsforbundet May Day www.mayday-info.dk

Myterne om CETA

CETA – handelsaftalen mellem EU og Canada – skal snart til afstemning i alle EU-landene. Men aftalen er ikke populær, og den får mere og mere kritik. EU-Kommissionen og den canadiske regering har lavet nogle erklæringer, der skal berolige kritikerne og gøre aftalen mere spiselig, men det hjælper ikke stort: CETA er og bliver et angreb på demokrati, arbejdstagere og miljø.

Både i EU og i Canada er CETA-aftalen omstridt. Hele 3,5 mio. mennesker i EU har skrevet under mod CETA (og TTIP). Europæiske og canadiske fagforeninger samt forbruger- og miljøgrupper og små og mellemstore virksomheder (SMV'er) afviser aftalen. I Tyskland og Canada er der anlagt forfatningssager. Mere end 2.100 lokale myndigheder i EU har erklæret sig selv TTIP / CETA-fri zoner. Nationale og regionale parlamenter er også bekymrede for CETA, for eksempel i Belgien, Frankrig, Slovenien, Luxembourg, Irland og Holland.

Hvidvaskning af CETA, smædekampagne mod kritikere

I løbet af de seneste måneder er der kommet en masse propaganda fra EU og Canada for at redde CETA. De prøver at fremstille CETA som en meget progressiv handelsaftale, der vil forme globaliseringen ud fra principper om retfærdig handel, hvor man tager hensyn til arbejdstagerne.

Kritikerne derimod bliver omtalt som handels-hooligans, der giver næring til frygt, der intet har med CETA-teksten at gøre, og mange medier er enige. Da en regional regering i Belgien, Vallonien, ikke ville underskrive CETA, blev det voldsomt kritiseret af medierne med, at det var baseret på generel modstand mod globaliseringen, som mest spiller på følelser og ignorerer fakta.

Vildledende deklamationer

Senest har tilhængerne formuleret hele 39 tillægs-erklæringer til CETA. De skal mindske bekymringen hos Socialdemokrater, fagforeninger og den brede offentlighed, der frygter, at CETA truer arbejdskraft og miljøstandarder og undergraver regeringernes ret til at lave love for vores alles bedste. Men de 39 erklæringer er ikke bindende, og de har

ingen juridisk vægt overhovedet, påpeger en europæisk tænketank, Centre for European Policy Studies (CEPS). De mange erklæringer er ensidige beslutninger, hvilket betyder, at de ikke har fået tilslutning fra de andre parter i aftalen.

Et andet dokument ved navn '**det fælles fortolkende instrument**', er formuleret af EU og Canada tilsammen. Det er et juridisk bindende dokument, som vil blive brugt til at fortolke CETA i tilfælde af uenighed. Men det er også et snedigt bedrag, og en tysk juraprofessor påpeger, at det ikke vil give juridisk sikre forbedringer eller løsninger på nogen af de kritiske punkter (Markus Krajewski).

Tomme ord om retten til at lave nye regler og love

Tag fx retten til at regulere (ændre eller lave nye regler). I det "**fælles fortolkende instrument**" står der: "CETA bevarer både EU og medlemslandene og Canadas muligheder for at vedtage og anvende deres egne love og bestemmelser, der regulerer den økonomiske aktivitet i offentlighedens interesse..." Det kan fx være regler, der har at gøre med folkesundhed eller forbrugerbeskyttelse. Det lyder godt. Men som de canadiske handelsekspertter Scott Sinclair og Stuart Trew forklarer: "Det kritiske punkt, der ikke nævnes i erklæringen, er, at selvom parterne bevarer retten til at regulere, er de stadig underlagt CETA's regler." Så hvis en lov går imod en regel, kan der fx rejses krav om erstatning fra en udenlandsk investor. Det fortolkende instrument ændrer ikke på det. Derfor er forsikringen om retten til at regulere temmelig meningsløs.

Erklæringerne, der ledsager CETA-teksten, er fulde af tilsvarende vildledende udtalelser, der viger uden om de centrale problemer i aftalen. Her er flere eksempler på CETA's myter:

Myte 1: CETA beskytter arbejdstagernes rettigheder

EU-Kommissionen roser CETA's stærke regler om beskyttelse af arbejdstagernes rettigheder.

Men den faktiske beskyttelse i CETA er sølle. Kapitel 23 om handel og arbejdskraft er fuldt af gode hensigter, men der er ingen straf skrevet ind i CETA, hvis virksomhederne overtræder en af bestemmelserne. CETA's arbejdsmarkedsregler kan ikke bakkes op af handelssanktioner eller økonomiske sanktioner. Der vil højst komme en dialog mellem parterne og så nogle anbefalinger.

Europæiske og canadiske fagforeninger har foreslået en protokol, der giver mulighed for at håndhæve CETA's arbejdsrettigheder. Et vigtigt punkt, da man kan frygte, at arbejdsgivere fx lettere kan flytte kapital til steder, hvor standarder er svage. Erfaringer med tidligere traktater med kapitler om beskyttelse af arbejdskraft, som ikke kunne gennemtvinges, viser, at EU-Kommissionen intet har gjort, selv i tilfælde af ekstreme krænkelse af arbejdstagerrettigheder, som var veldokumenterede af arbejderbevægelsen.

På linje med fagforeningernes krav har Tysklands socialdemokrater også understreget, at der i CETA skal udarbejdes en mekanisme til at lave sanktioner for overtrædelser af standarder.

Det lave niveau af faglige rettigheder i CETA kan få alvorlige konsekvenser: CETA's regler for offentlige indkøb kan medføre retssager, når de offentlige myndigheder gerne vil overholde nogle regler om fx mindsteløn eller kollektive overenskomster; CETA giver også ret til, at udenlandske investorer rejser sag mod en stat, hvis den fx ikke stopper en strejke, eller hvis en region fastsætter minimumskrav om, hvor mange der må ansættes på hospitaler eller plejehjem.

Endelig vil CETA sandsynligvis føre til betydelige tab af arbejdspladser. Ifølge en undersøgelse fra september 2016 fra Tufts University kan i alt 230.000 arbejdspladser gå tabt. Det vil trykke lønvæksten, og i 2023 vil arbejdere have mistet en gennemsnitlig årlig indtjening på 13.320 kr. i Canada og mellem 2.370 - 9.982 kr. i EU (afhængigt af land og sammenlignet med et scenario uden CETA). Der vil desuden komme en stigning i ulighed, fordi gevinsterne fra CETA mere vil gå til kapitalejere end lønmodtagere. Det har man set i tidligere handelsaftaler såsom den nordamerikanske frihandelsaftale NAFTA.

Så i stedet for at beskytte arbejdstagerne, som fortalere hævder, fremmer CETA rigdom og magt for de meget få.

Myte 2: CETA er en god aftale for miljøet

Ifølge EU-Kommissionen indeholder CETA "stærke regler om beskyttelse af ... miljøet".

Men den egentlige beskyttelse i CETA-teksten er svag. Kapitel 23 om handel og miljø indeholder "søde ord" om handel, der understøtter bæredygtig udvikling og miljøbeskyttelse. Men ligesom med kapitlet om arbejdsmarkedet kan CETA's miljøbestemmelser ikke håndhæves via sanktioner, hvis de bliver overtrådt. Ofre for miljøovertrædelser kan ikke gøre noget krav gældende.

Der er mange regler i CETA, som vil gøre det vanskeligere at beskytte klima og miljø: CETA's særlige rettigheder for investorer kan udløse kostbare retssager fra forurenende virksomheder, hvis en regering fx vil lave regler for en mine eller ønsker at udfase fossile brændstoffer; CETA's liberaliseringer på landbrugsområdet vil være med til at fremme den industrielle landbrugsmodel, der allerede ødelægger planeten, og CETA's udbudsregler kan bruges til at tilsidesætte miljøkriterier, når det offentlige skal købe ind.

Forbruger- og miljøgrupper har skarpt kritiseret behandlingen af forsigtighedsprincippet, som er sikret i EU-traktaterne og tillader lovgiverne for eksempel at forbyde et produkt, hvis der er en sandsynlig risiko for, at det vil gøre skade, selvom der ikke er noget sikkert videnskabeligt bevis. CETA-teksten nævner ikke forsigtighedsprincippet, men henviser til det modsatte – altså en "videnskabsbaseret" tilgang, hvor risikoen skal være sikkert bevist, før et produkt kan forbydes.

Kort sagt er den tekst omkring CETA, der fremhæver miljøet, temmelig tom og meningsløs. Det er ikke andet end et forsøg på at sminke en aftale, som indebærer reelle trusler mod miljøet og mod en stærk indsats for at redde planeten fra klimakatastrofe.

Myte 3: CETA's privilegier for investorer sikrer retten til at regulere for at beskytte miljøet, sundhed og andre offentlige interesser

EU-Kommissionen hævder, at CETA både beskytter investeringer og regeringernes ret til at lovgive i offentlighedens interesse.

Det, der mangler i erklæringen, er igen, at nye regler og love skal være i overensstemmelse med CETA. Og CETA's kapitel 8 om investering indeholder de samme vidtrækkende rettigheder for udenlandske investorer som andre internationale traktater, der har dannet grundlag for en masse retssager mod stater, der har villet beskytte offentlige interesser.

Eksempler på sådanne sager omfatter energiselskabet Vattenfalls sag om 10,5 mia. kr. i erstatning mod Tyskland for byen Hamburgs indførelse af miljøstandarder på et kulfyret kraftværk (som blev afgjort, da Tyskland gik med til lavere standarder); den nyeste sag omhandler en giftig guldmine – der bl.a. skal bruge cyanid til udvinding – i Rumænien, som den canadiske investor Gabriel Resources vil anlægge. Den rumænske regering har stoppet projektet, og nu har investoren

anlagt en sag med krav om erstatning på flere milliarder euro med baggrund i handelsaftalens særlige investor-privilegier – de samme, der er indskrevet i CETA. Hvem kommer til at betale? De rumænske skatteydere!

Dommerne, der afgør sådanne sager, kan ikke beordre regeringer til at omskrive en lov. Men man kan let forestille sig, at hvis investorer kan kræve enorme summer i erstatning, vil det mindske politikernes lyst til at lave forbedrende lovgivning for befolkningen, hvis den er uønsket af big business.

CETA fremhæver, at en erstatning vil blive baseret på en objektiv afgørelse og ikke vil være større end det tab, investoren har haft. Men tidligere domme viser, at et forventet overskud også betragtes som en del af tabet. Det betyder, at stater kan komme til at betale ubegrænsede beløb i erstatning, fordi man indregner investorenes tab af forventede overskud. Libyen blev fx dømt til at betale 900 mio. dollar for "tabt fortjeneste" for et turistprojekt, selvom investoren kun havde investeret 5 mio. dollar, og byggeriet aldrig var blevet startet.

Myte 4: CETA beskytter offentlige serviceydelser såsom sundhedspleje og vand

I september 2016 sagde EU-kommissær for handel Cecilia Malmström til det østrigske parlament: "Hvad med offentlige serviceydelser som sundhedspleje? Denne aftale beskytter dem. Offentlige myndigheder vil fortsat have fuld frihed til at organisere offentlige serviceydelser, som de ønsker. Der er ingen forpligtelse for nogen til at privatisere noget. Og hvis serviceydelser allerede er blevet privatiseret, kan de komme tilbage under det offentlige."

Sandsynligvis kommer den største trussel mod offentlige serviceydelser fra de vidtrækkende rettigheder, som udenlandske investorer har ifølge CETA's kapitel 8. Der er ikke indsat nogen forbehold i kapitlet, og det gør, at regulering inden for områder som uddannelse, vand, sundhed, social velfærd og pensioner let kan blive udsat for alle former for dyre investorkrav.

Rundt om i verden har regulering af offentlige serviceydelser været ramt af investorkrav. Da Argentina, som svar på den økonomiske krise i 2001-2002, frøs bidragsatserne for at sikre befolkningens adgang til energi og vand, blev landet ramt af en lang række retssager. Og Slovakiet er allerede blevet dømt til at betale 22 mio. euro plus renter og advokat-omkostninger, fordi regeringen i 2002 rullede den tidligere regering

sundheds-privatiseringer tilbage og krævede, at sygekassen skulle operere på et non-profit grundlag.

Beslutning om erstatninger vil blive truffet af et panel af professionelle voldgiftsmænd, ikke uafhængige dommere og vil være baseret på at tilgodese investorer og ikke på landets forfatning, som kan vægte mange interesser. Stillet over for en sådan uoverskuelig risiko vil regeringerne højst sandsynligt ikke gå videre med deres planer om at hjemtage serviceydelser til det offentlige – selv endda hvis tidligere privatiseringer har været en fiasko.

Men CETA's kapitel om investeringer er ikke den eneste fare for de offentlige ydelser. Kapitel 9 om handel med serviceydelser omfatter ligeledes forpligtelser, som kan gøre tilbagerulning af privatiseringer ulovlig.

Nogle eksempler:

Reglerne for markedsadgang kan forringe forsøg på at få tilstrækkelig bemanning på hospitaler eller plejehjem. Regler, der angiver et minimum af antal medarbejdere pr. seng eller beboer kan fortolkes som numeriske kvoter, og det er forbudt under CETA.

Under CETA har 11 EU-medlemslande tilvalgt liberalisering af langtidspleje, såsom plejehjem for ældre (Belgien, Cypern, Danmark, Frankrig, Tyskland, Grækenland, Irland, Italien, Portugal, Spanien og Storbritannien). Dermed ligger sektoren åben for kapitalfondes muligheder for spekulative opkøb som dem, der førte til sammenbrud af plejehjemsoperatør Southern Cross i Storbritannien. En uholdbar salgs- og tilbageleasingsmodel havde drevet Southern Cross til konkurs, hvilket skabte kaos for tusindvis af ældre mennesker.

Kort sagt, CETA begrænser i alvorlig grad regeringernes evne til at skabe, udvide, gendanne og regulere offentlige serviceydelser. Det vil true folks rettigheder til at få adgang til ydelser såsom vand, sundhedspleje og energi og vil true arbejdsvilkårene inden for de pågældende sektorer.

Myte 5: CETA etablerer en uafhængig domstol til at afgøre uenigheder mellem stater og investorer

EU-Kommissionen hævder, at CETA etablerer et retssystem, der er uafhængigt, og som vil afgøre uenigheder, tvister, på en uvildig måde.

I CETA's kapitel 8 står, at selskaber har ret til at omgå de nationale domstole og lægge sag an direkte mod stater ved internationale

tribunaler¹ med krav om mange milliarder euro i erstatning. Men de tribunaler er ikke juridisk uafhængige. Tværtimod er der indbyggede mekanismer, der tilgodeser investorerne.

De tre voldgiftsmænd i tribunalet har ikke en fast løn, men skal betales pr. sag med 3.000 dollar pr. dag. I et system, hvor kun investorerne kan lægge sag an, skaber det et stærkt incitament til at tage parti for dem – fordi så længe systemet betaler investorerne, vil flere krav og flere penge komme til voldgiftsmændene.

Tysklands største sammenslutning af dommere og statsadvokater har påpeget nogle fejl: "Hverken den foreslåede procedure for udnævnelse af dommere eller deres position opfylder de internationale krav til en domstols uafhængighed," skrev dommerne i en erklæring offentliggjort i februar 2016. Den europæiske sammenslutning af dommere, The European Association of Judges, har lignende bekyrninger.

Hvad gør "**det fortolkende instrument**" for at løse disse problemer? Lige nøjagtigt ingenting.

Det gentager blot, at CETA etablerer et uafhængigt, upartisk tribunal, og at strenge etiske regler er blevet fastsat for at sikre dommernes uafhængighed og upartiskhed. Ikke et eneste ord beskæftiger sig med, at CETA vil give tusindvis af virksomheder beføjelse til at sagsøge regeringer, der forsøger at lovgive til borgernes bedste. Det er en sikker måde at mobbe beslutningstagere, så de kommer til at begrænse ønskelig politik; det giver helt usædvanlige rettigheder og privilegier til udenlandske investorer uden nogen forpligtelser – rettigheder, som ingen andre i samfundet har.

Myte 6: CETA vil opretholde standarder for at beskytte mennesker og miljø

EU-kommissær for handel Cecilia Malmström siger, at CETA fuldt og helt vil opretholde Europas høje standarder. På hjemmesiden, hævder Kommissionen selv, at standarder og regler vedrørende fødevarer-sikkerhed, produktsikkerhed, forbrugerbeskyttelse, sundhed, miljø, sociale eller arbejdstagerrettigheder mv. ikke vil blive rørt.

Men flere kapitler i CETA modsiger direkte de tomme ord, der bare er beregnet på at berolige.

---

¹ Tribunal: en art domstol som oprettes til at behandle en enkelt sag. (Politikens Nudansk Ordbog)

Kapitel 12 i CETA kræver nemlig, at regeringer skal vedtage så enkle regler som muligt i forbindelse med godkendelse af fx en ny virksomhed, en bank eller en rørledning. Det kan påvirke muligheden for at kræve særlige standarder om høj kvalitet. Fx med banker kan det betyde, at tilsyn med banker eller risikostyring kan betragtes som en overtrædelse af kapitel 12. Et samfund kan have andre værdier, som ligeligt skal tilgodeses, når en investor vil etablere et nyt selskab.

En anden trussel ligger i kapitel 21 om reguleringssamarbejde. Der indføres et specielt forum ('Forum for reguleringssamarbejde'), hvor kommende regler skal diskuteres, så der bliver så få forskellige regelsæt som muligt. Lignende samarbejde mellem USA og EU har allerede haft den virkning, at standarder er blevet sænket til skade for miljø og sundhed.

Et eksempel er elektronikaffald. I 1998 havde EU planer om at forbyde farlige stoffer i elektronisk affald. Gennem en dialogproces, der ligner den i CETA, angreb amerikanske embedsmænd og lobbyister forslaget, fordi de var bange for den negative virkning på handel. I 2002, da affaldsdirektivet blev vedtaget, var afsnittet om farlige stoffer blevet meget svækket. Det krævede en retssag fra den danske regering og Europa-Parlamentet for endelig at få fjernet et stof (deca-BDE²) fra EU-markedet, der skulle have været forbudt i det oprindelige forslag – ti år efter det første gang blev foreslået. En sådan magt har dette reguleringssamarbejde.

Beskytter den "**fælles fortolkende erklæring**" fra Canada og EU standarder mod CETA-angreb? Langt fra.

Erklæringen understreger, at reguleringssamarbejdet er frivilligt, og at myndigheder kan samarbejde på frivillig basis, men ikke har en forpligtelse til det. Men svækkelsen af direktivet om elektronikaffaldet var netop resultatet af sådan en frivillig dialog.

Så frem for at opretholde sociale, miljømæssige eller sundhedsmæssige standarder udgør CETA en reel risiko for at sænke dem. Den lægger en stor byrde på dem, der skal lave reglerne, og styrker lobbyisternes rolle, hvilket kan underminere ikke blot udvikling af hårdt tiltrængte regler, men også vores demokrati.

---

² Flammehæmmer

Et scoop for store virksomheder

EU-Kommissionen og den canadiske regering kalder CETA "den mest fremsynede frihandelsaftale, Canada eller EU nogensinde har forhandlet". EU-Kommissionens formand Jean-Claude Juncker har kaldt det "vores bedste og mest progressive handelsaftale".

Intet kunne være længere fra sandheden.

CETA er én lang liste over, hvad regeringer og parlamenter ikke længere har lov til at gøre, hvis de fx ønsker at bekæmpe social ulighed, vil regulere bankerne eller tilbagerulle mislykkede privatiseringer. Og CETA kan tvinge regeringer til at betale, hvis de vælger at køre videre med en politik, der tilgodeser almene interesser eller miljøet. Men det er jo faktisk det, borgerne har valgt dem til.

Snarere end at være den "bedste" handelsaftale for borgerne i Canada og EU, er det de største koncerner på begge sider af Atlanten, som har skudt papegøjen. Med CETA får de rigelig ny ammunition til at presse regeringer og lokale myndigheder til at afholde sig fra beslutninger, der kan skade deres profit.

CETA's usikre fremtid

Set fra en positiv vinkel kan vi forvente mange flere seriøse undersøgelser af, hvad CETA egentlig betyder for EU's medlemsstater og for borgerne, fordi CETA vil kræve vedtagelse i hvert enkelt EU-land, før den kan træde helt i kraft.

Så der vil være mange muligheder for at gennemskue det store CETA-bedrag. Bag facaden er og bliver CETA, hvad den altid har været: et angreb på demokratiet, arbejdstagere og miljø.

"CETA dumper i forbrugertests ... Aftalen indeholder bestemmelser, som kan underminere de nuværende og fremtidige niveauer af forbrugerbeskyttelse."

Den europæiske forbrugerorganisation BEUC

"Kapitlerne om investor-stats-tvistbilæggelse er unormale, fordi de giver beskyttelse for investorerne, men ikke for stater eller befolkningen. De tillader investorerne at sagsøge stater, men ikke omvendt."

Åbent brev fra ti uafhængige FN-eksperter og særlige rapportører66

"Vi står sammen med europæiske arbejdstagere og medlemmer af civilsamfundet, der mobiliserer i Tyskland, Østrig, Belgien og andre steder for at gå imod CETA, der har mange af de samme farlige bestemmelser som TTIP."

Linda Silas, præsident for Den canadiske sammenslutning af fagforeninger for Sygeplejersker (Canadian Federation of Nurses Unions)

"Mens fagforeninger tilbydes evaluering og overvågning, får udenlandske investorer adgang til særlige domstole, der kan give dem kompensation for mange millioner dollar."

Owen Tudor, British Trade Union Congress (TUC), om CETA's fælles fortolkende instrument

"Det er på høje tid, at Europas og Canadas politikere vågner op og indser, at fri handel ikke nødvendigvis skaber ekstra arbejdspladser, men i stedet indebærer en høj risiko for tab af velfærd, øget ulighed og fragmentering – alt det, der skaber en folkestemning af utilfredshed."

Servass Storm & Pierre Kohler, økonomer

"Hvis politikerne kalder CETA en guldstandard for international handel, undertrykker de dens fatale fejl. Med CETA sælges forgyldt skrammel som var det ægte guld."

Matthias Flieder, miljøorganisationen Greenpeace

Udgivet af Oplysningsforbundet May Day

www.mayday-info.dk

